

YÖNETİM ANLAŞIYINDA MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN YERİ

Yrd.Doç.Dr. Aysel Güney
Bilecik Şeyh Edabali Üniversitesi
Bozüyük Meslek Yüksekokulu
aysel.guney@bilecik.edu.tr

Özet

Günümüzde gözlenen hızlı değişimler kurum, kuruluş ve firmaları uzun dönemli önlemler almaya zorlamaktadır. Yönetimin görevi, insanları, ortak amacı başarabilir duruma getirmek için onların güçlü yanlarını etkili kılmaktır. Etkili yönetimin temelinde, örgütün kararlara katılımının sağlanması kadar, uzun dönemli stratejik güce de sahip olmakta yatar. Bu açıdan yönetimin anlayışı içinde uzun ve orta vadeli hedefler gözden geçirilmelidir. En uygun maliyetle en hızlı sonucu elde etmek için etkin ve uygulanabilir stratejilerin geliştirilmesi ve stratejik planlama gelişme- iyileşme-yenilikler izlemelidir. Rekabette üstünlük sağlama, kaynak denetimi, hizmet üretiminin niteliğinin artırılması, daha fazla etkililik, yönetimde yenilikleri izleme ve teknolojik araçları kullanma ile olanaklıdır. Tüm bu süreç içinde kullanılacak olan verilerin önemli bir bölümü ise muhasebe bilgi sisteminden elde edilmektedir. Muhasebe Bilgi Sistemleri işletme organizasyonlarının bir alt sistemi olan Yönetim Bilgi Sistemlerinin, bir çeşit alt sistemidir. Muhasebe bilgi sistemlerince üretilen bilgiler iç ve dış bilgi kullanıcıları tarafından kullanılmaktadır. Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen verilerde yönetim sürecinde kullanılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yönetim, Muhasebe Bilgi sistemi.

THE PLACE OF ACCOUNTING SYSTEM IN MANAGEMENT

Abstract

Today, the rapid changes in the institutions, organizations and companies are forced to take long-term measures. Management's task is to make the people strengths effectively to achieve the common goal. On the basis of effective management of the organization as much as participation in decisions, has also become a long-term strategic power lies. The long and medium-term goals should not be overlooked in the management approach. The development of effective and applicable strategies and pursuit innovations in strategic planning are inevitable to obtain the best result in the most cost-effective. Providing competitive advantage is possible with source control, increasing the quality of service production, more efficiency, pursuit management innovations and the use of technological tools. An important part of this process can be used in all of the data is obtained from the accounting information system. Accounting information system is a sub-system of management information systems which is sub-system of management organizations. Information generated by accounting information systems is used by internal and external users.

Key Words: Management, Accounting information system.

GİRİŞ

İşletmelerin etkili bir yönetim sergileyebilmek için belirli ilke ve kurallara uygun hareket etmesi ve faaliyetlerini bu kurallar çerçevesinde şekillendirmeleri gereklidir. Özellikle güvenilir, doğru, şeffaf, hesap verebilir, adil ve sorumluluk niteliklerini taşıyan uygun, ilgili ve zamanlı bilginin yeri ve önemi işletme yönetiminde son derece önemlidir. İşletme yönetiminde ihtiyaç duyulan nitelikli bilgi ise ancak kurumsal yönetim anlayışı ve ilkelerinin geçerli olduğu bir işletmede, muhasebe bilgi sisteminden sağlanabilir. Muhasebe bilgi sisteminin finansal bilgi sunumunda işletme yönetimini, denetim mekanizmalarını ve kamuoyunu doğru bilgilendirmesi ve sarsılan güvenin geri kazanılmasında, kurumsal yönetim anlayışı ile çözüme sunduğu katkı son derece önemlidir. Bu çalışmanın amacı, muhasebe bilgi sisteminin etkinliği ile kurumsal yönetim anlayışı arasındaki ilişkiyi ortaya

koyabilmektedir. Bu amaçla, öncelikle kurumsal yönetim anlayışı, ilkeleri ve önemi üzerinde durulacak ve daha sonra işletmeler açısından muhasebe bilgi sisteminin önemi açıklanacaktır.

YÖNETİM ANLAYIŞI

Yönetim kavramı insanların topluluklar halinde yaşamaya başlamasıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Biçimsel veya biçimsel olmayan boyutlarıyla yönetim, her dönemde ve her ortamda insanların amaçlarına ulaşmak için yararlandığı en etkili araç olmuştur (Yönetim kavramının gelişimi, notuoku.com). Yönetim, örgütlerin amaçlarına etkin ve verimli ulaşabilmeleri bakımından zorunlu bir işlemdir (Tortop ve diğerleri, 1993:20). Yönetim sisteminin etkin çalışan bir organizasyon yapısına sahip olması çok önemlidir. Yetki ve sorumluluklar ile haberleşme kanalları açık-seçik tanımlanmalıdır. Yani etkin bir yönetim sistemi, kapsamlı, anlaşılabilir ve açık olmalıdır: R.welford, A.ouldson,1993).

Ulusal ekonomilerin büyümesi, uluslararası ekonomik ilişkilerin gelişmesi, uluslararası sermaye akışkanlığının artması, şirket hissedarlarının işletme yönetimindeki etkinliklerinin azalması, şirket yönetim kurulları ve özellikle kurul içinde yönetici unvanını taşıyan yöneticilerin verdikleri kararların öneminin artması gibi etkenler, kurumsal yönetim kavramının doğuşunda etkili olmuştur (Koçel, 2003). İşletme yönetimin profesyonel yöneticilerce belirlenen teknik bir düzenleme ve uğraş alanı olmaktan çıkıp toplumsal aktörlerle birlikte belirlenen süreçler bütününe dönüşmesi, kurumsal yönetim kavramının önemini artırmıştır (Çukur çayır, 2002). Kurumsal yönetim anlayışının tek duyulan temel unsur bilgisidir. bir standart uygulama biçimi olmayıp ülkeden ülkeye uygulamalarda farklılıklar oluşabilmektedir.

Bu farklılıklar ülkede yaşanan ekonomik ve toplumsal değişime ve bu değişime bağlı olarak ortaya çıkan değerler ve ilkelere göre şekillenmektedir. İşletmelerde başarılı kurumsal yönetim uygulamaları, sadece kaynakların israfını önleyen iyi bir koruyucu değil, aynı zamanda da birçok ülkede talep edilen finansal şeffaflık, ortaklık faaliyetlerinin kontrol edilmesi, sosyal sorumluluk bilinci ve etik kuralların ve yatırımcıların korunması konusunda önemli bir unsur olarak görülmektedir (Shelton, 1998). Kurumsal yönetim genel kabul görmüş dört ana ilke etrafında şekillenmektedir.

Bunlar; şeffaflık, hesap verebilirlik, adillik ve sorumluluktur. Yönetim anlayışının gelişmesi stratejik yönetim kavramını da beraberinde getirmiştir. Stratejik yönetim kararları aslında yönetim fonksiyonlarının tümünün önündedir. Stratejik yönetim ve stratejik yönetim süreci, örgütün ne yapması gerektiği ve nereye gitmesi gerektiği üzerinde kararlara ulaşmayla ilgilidir (Howe, 1993:27). Bir örgütün bütün yönetim kademelerinde, fonksiyonel bölümlerinde, faaliyet gösterdiği bütün iş alanlarında; yönetim becerilerinin, örgütsel sorumlulukların, değerlerin, stratejik ve uygulamaya dönük karar mekanizmalarını birbirine bağlayan idari sistemlerin, hep birlikte geliştirilmesi ancak stratejik yönetimle mümkündür. Stratejik yönetimde, stratejik bakış ve davranış bütün organizasyona nüfus eder (Gümüş, 1995:315).

Stratejik yönetim; “stratejilerin planlanması için gerekli araştırma, inceleme, değerlendirme ve seçim çabalarını, planlanan bu stratejilerin uygulanabilmesi için örgüt içi her türlü yapısal ve motivasyon el tedbirlerin alınarak yürürlüğe konulmasını, daha sonra da kontrol edilmesini kapsayan ve işletmenin üst düzey kadrolarının faaliyetlerini ilgilendiren süreçler toplamıdır.” Stratejik yönetim, stratejik düşünmenin yaşama geçirildiği sistematik bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım belli aşamaları içeren bir süreçtir (Pamuk ve diğerleri, 1997). Yönetim anlayışının gelişmesi ve beraberinde stratejik yönetim anlayışının da işletmelerde geliştirmiş ve bu sistemlerin işlerliği için gerekli olan bilgilerin sağlandığı bilgi sistemlerinden biride muhasebe bilgi sistemi olmuştur.

MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN ÖNEMİ

İşletmelerin iç ve dış çevresiyle olan her türlü etkileşimleri, çeşitli bilgi sistemleriyle yönetime ulaşmakta, yönetim bu bilgilerle sistemi kontrol altında tutabilmektedir. Bilgi sistemleri, işletmelerin çevresi, girdileri, süreçleri ve çıktılarıyla yönetimi arasında her türlü iletişimi sağlayabilmektedir İşletmelerde kaynakların etkin kullanımı noktasında ihtiyaç duyulan temel unsur bilgisidir. İşletme bilgi sistemi, alt bilgi sistemleri arasında bilgi alıs verisine izin veren ve sistemleri entegre eden bir sistemler bütünüdür (Mugan Simga ve Akman, 2000).

Bilgi ise, herhangi bir konu hakkında açıklamalar sunan veriler bütünüdür. Bu verilerin belirli bir amaç doğrultusunda toplanması, depolanması ve işlenmesini sağlayan sistemler, bilgi sistemlerini oluşturmaktadır (Akyüz, Görmüş ve Bektaş, 2008). Muhasebe bilgi sistemi, işletmenin hedeflerine metotlu ve sistematik bir biçimde ulaşmasını sağlamaya yönelik olup, bilgi işleme sistemleri muhasebe bilgi sisteminin bel kemiğini oluşturmaktadır.

Muhasebe bilgi sistemi işletme bilgi sisteminin bir alt sistemi olup, sistemler arasında ilişkinin sağlanması noktasında muhasebe bilgi sistemi diğer bilgi sistemlerinin her biri ile ayrı ayrı ve çok yönlü bir ilişki içerisindedir. Muhasebe bilgi sisteminin oluşturulmasına karar veren işletmeler, sistemin ayrıntılı tasarımını ve uygulamasını yapmalıdırlar. Muhasebe bilgi sisteminin oluşturulmasına karar veren işletmeler, sistemin ayrıntılı tasarımını ve uygulamasını yapmalıdırlar. (Sürmeli ve Diğerleri, 2001) Muhasebe bilgi sisteminin etkinliği ayrıca işletme yönetimin etkinlik düzeyini belirlemektedir (Kısakürek ve Pekcan, 2005).

Muhasebe bilgi sistemi, organizasyon bilgi sisteminin en temel ögesi olup işletmenin sürekliliğini sağlama yönünde işletme faaliyetlerinin geleceğe yönelik koşullar dikkate alınarak planlanmasına olanak sağlamaktadır. Bu sistem, hem geleneksel muhasebe işlevlerini yerine getiren ve hem de yönetim muhasebesi, maliyet muhasebesi, sorumluluk muhasebesi, işletme bütçesi gibi yönetsel işlevleri içeren geniş bir bütündür. Muhasebe bilgi sistemini oluşturan öğeleri bilmek ve bu öğeler arasındaki ilişkileri doğru bir şekilde kurmak işletmelerde yönetim uygulamalarının etkinliğinin sağlanabilmesi açısından önemlidir.

Muhasebe bilgi sisteminin işlevini yerine getirebilmesi için sisteme işlerlik kazandıran öğeler; personel ve haberleşme araçlarından oluşmaktadır. Aynı zamanda Muhasebe bilgi sistemi, işletmenin mali durumu ve faaliyet sonuçları ile ilgilenen kişi ve kurumlara bilgi sağlayan sistemdir. Muhasebe bilgi sisteminin farklı gereksinimleri tatmin etmesi, doğru, güvenilir ve zamanında bilgilerle raporlar hazırlanmasıyla mümkündür. Muhasebenin bir sistem anlayışı içerisinde ele alınmasının önemi küresel alanda gün geçtikçe daha da iyi bir şekilde kavranmakta, bilgi kullanıcılarına düzenli ve zamanlı bilgi akışı sağlanmasının gerekliliği sürekli vurgulanmaktadır.

Muhasebe bilgi İşletmelerde Kurumsal Yönetim sistemi, işletme ile ilgili finansal raporların şeffaf, sorumlu ve hesap verebilir bir anlayışla hazırlanmasında önemli bir araçtır. Bu anlamda muhasebe bilgi sisteminin yerine getirdiği görevlerin, kurumsal yönetim anlayışı ve ilkeleri ile de benzerlikler gösterdiği görülmektedir. Muhasebe bilgi sistemi, yönetimin, işletmenin geleceği ile ilgili olarak bilgiyi nasıl kullanacağını belirlemekte olup günümüz işletmeleri için stratejik düzeyde bir rekabet aracıdır.

MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ İLE YÖNETİM ANLAYIŞI ARASINDAKİ İLİŞKİ

İşletme bilgi sistemi; üretim bilgi sistemi, pazarlama bilgi sistemi, personel bilgi sistemi, muhasebe bilgi sistemi ve finansal bilgi sistemlerinden oluşmaktadır. Bu sistemler bir birinden bağımsız olmayıp işletme bilgi sisteminin ihtiyaç duyduğu bilginin üretimini sağlamak amacıyla ilişki içerisindedirler.

Muhasebe bilgi sistemi işletme bilgi sisteminin bir alt sistemi olup, sistemler arasında ilişkinin sağlanması noktasında muhasebe bilgi sistemi diğer bilgi sistemlerinin her biri ile ayrı ayrı ve çok yönlü bir ilişki içerisindedir. İşletmelerde kurumsal yönetim anlayışının uygulama sonuçlarının gözlemlenmesinde ve değerlendirmelerin yapılabilmesinde, muhasebe bilgi sistemi içerisinde üretilen ve finansal raporlar aracılığıyla sunulan bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır. kurumsal yönetim anlayışı ve muhasebe bilgi sistemi birbirini karşılıklı olarak pozitif yönlü etkilemekte olup her ikisinin birbirine olan katkısı ve uygulamalardaki etkinliği, işletme verimliliğini, karlılığını ve değerini olumlu yönde etkilemektedir.

Muhasebe bilgi sisteminden sağlanan bilgiler yönetim aktivitelerinin sonuçlarının ölçülmesinde kullanıldığı gibi yönetimin, kurumsal yönetim anlayışı ilkelerinin uygulanma sonuçlarının ölçümünde de bir araç konumundadır. İşletmelerden doğru ve güvenilir muhasebe kayıtları yanında, işletme ile ilgili taraflara gereksinim duydukları bilgileri sorumluluk anlayışı ile anlaşılır bir biçimde, şeffaf, hesap verebilirlik yaklaşımı ile zamanında sunmaları istenmektedir (Demir, 2005). İşletmenin muhasebe bilgi sisteminden beklentiler ise işletmede geçerli yönetim anlayışı ile mümkün olabilecektir (Özkoç, Çelik ve Gönen, 2005).

Muhasebe bilgi sistemi; organizasyonun planlamasına, gelişimine ve operasyon el ve finansal durumun iyileştirilmesine yönelik bilgi üretimini sağlamak ve organizasyon yöneticilerine de yönelik olarak direkt bilgi sunumunda bulunmaktadır (Bushman ve Smith, 2001). Bununla birlikte,, dışsal çıkar sahiplerine de rapor edilmektedir. Muhasebe bilgi sistemi, kurumsal yönetim uygulamalarının, işletme içerisinde gelişmesi ve yaygınlaşması açısından son derece önemli bir araçtır. İşletmelerde yönetim ilkeleri esas alınarak çalışan bir muhasebe bilgi sistemi, zihinsel sermayeyi yönlendiren önemli bir araç olarak kurumsal başarıya ulaşmada rol oynayabilecektir (Özdemirci ve Cengiz, 2007).

Yönetim anlayışının muhasebe bilgi sisteminin ürettiği bilgiye kalite sağladığı da bir gerçektir. İşletmelerde kurumsal yönetim anlayışının başarılı olabilmesi için adillik, şeffaflık, açıklık, sorumluluk gibi ilkelerin uygulanması gerektiği, bu ilkelerin uygulanabilmesi içinde muhasebe bilgi sistemi içerisinde etkin bir raporlama sisteminin olması, etkin bir örgüt yapısının olması, yeterli sayıda ve yetkin personel olması, etkin bir kayıt sistemi ve etkin bir arşiv sisteminin bulunması gerekmektedir.

Muhasebe bilgi sistemi, yönetimin varlıklar üzerindeki yönetim sorumluluğunu yerine getirerek, işletme eylemlerinin kontrolünü olurlu kılmak, geleceğe ilişkin işletme eylemlerini planlamak için gerekli bilgileri sağlama amacındadır (Sürmeli ve Diğerleri, 2001). Muhasebe bilgi sisteminin, işletme bilgi sisteminin ayrılmaz bir parçası olması sebebiyle, yönetim anlayışının başarılı olabilmesi için muhasebe bilgi sisteminin etkin bir şekilde islemesinin gereklidir.

Aynı zamanda yönetim anlayışının başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için muhasebe bilgi sistemine önem verilmesi, yönetim anlayışı ile muhasebe bilgi sistemi arasında önemli derecede pozitif yönlü bir ilişkinin olması gereklidir. Yönetim anlayışının şeffaflık ilkesi, kamuoyunun, şirket faaliyetlerini düzenli ve sürekli olarak izleyebilmeleri için işletmeye ilişkin bilgilerin her yönüyle doğru bir biçimde iletiminin sağlanmasını esas almaktadır. İşletmelerde dönemsel faaliyet raporları, mali tablolar ve dipnotlar mevcut mevzuat hükümleri ve uluslararası finansal raporlama standartları çerçevesinde muhasebe bilgi sisteminin hazırlanır ve yönetimin uygulama mekanizması olan yöneticiler tarafından bir uygunluk beyanı ile kamuya sunulur. Yatırımcılar şirketi etkileyen temel konuları daha iyi anlayabilir ve verecekleri yatırım kararlarının uygunluğundan emin olabilirler. Kamuya açıklanacak bilgilerin, açıklamadan yaralanacak kişi ve kuruluşların karar vermelerine yardımcı olacak şekilde; zamanında, doğru, eksiksiz, anlaşılabilir, yorumlanabilir, düşük maliyetle kolay erişilebilir ve es zamanlı bir biçimde kamunun kullanımına sunulmasında, muhasebe bilgi sisteminin ve yönetim uygulama mekanizmalarının sorumlulukları vardır. Yönetim anlayışı, işletmenin hedeflerinin belirlediği yapıyı ortaya koyarken, muhasebe bilgi sistemi, yönetim mekanizmalarına işletmenin amaçlarına ulaşmasında sağlıklı kararlar alınabilmesi için gerekli bilgilerin en doğru ve hızlı bir şekilde iletiminin sağlandığı bir araç ve ayrıca da uygulamaların performans sonuçlarının değerlendirmesinde temel veri kaynağını oluşturmaktadır.

SONUÇ

Muhasebe bilgi sistemi, işletme bilgi sisteminin bir parçasıdır ve kurumsal yönetim anlayışının başarılı olabilmesi için de muhasebe bilgi sisteminin etkin işletmelerde bir şekilde islemesinin gereklidir. Çünkü yönetim anlayışı, tüm faaliyetleri çevreleyen bir üst yapıyı ortaya koymakta, tüm çıkar gruplarına karşı belirli ilkeler ve kurallar çerçevesinde işletmelerin yönel inmesi gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Aynı zamanda kamunun aydınlatması ve şeffaflık kavramları ile ilgili ilkelere yer vermektedir.

Yönetim anlayışı ve uygulama mekanizmaları güvenilir bir muhasebe bilgi sisteminden güç sağlamaktadır. İşletmeler ilgili karar alıcı gruplarının doğru bir karara ulaşabilmesi noktasında, muhasebe bilgi sistemi işletme yönetimlerine son derece değerli bilgiler sağlamaktadır.

Muhasebe bilgi sistemi, yönetimin varlıklar üzerindeki yönetim sorumluluğunu yerine getirerek, işletme eylemlerinin kontrolünü olurlu kılmak, geleceğe ilişkin işletme eylemlerini planlamak için gerekli bilgileri sağlamaktadır. Bu bilgilerden hareket edilerek işletmenin geleceği ile ilgili stratejik yönetim planlarının yapılması da mümkün olmaktadır. Muhasebe bilgi sisteminin, işletme bilgi sisteminin ayrılmaz bir parçası olması

sebebiyle, kurumsal yönetim anlayışının başarılı olabilmesi için muhasebe bilgi sisteminin etkin bir şekilde islemesinin gerekir.

Not: Bu çalışma 25-27 Nisan 2013 tarihlerinde Antalya’da 28 Ülkenin katılımıyla düzenlenen “ International Conference on New Trends in Education – ICONTE – 2013 ”da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Akyüz, Y., Görmüş, A.S., ve Bektas, Ç. (2008) Bilgi toplumuna geçiş sürecinde bilginin artan ekonomik değeri ve işletmeler üzerindeki etkileri. <http://www.paribus.tr.googlepages.com/akyuz2.doc>, 17.01.2008, 1-10

Bushman, R.M. ve Smith, A.J. (2001). Financial accounting information and corporate governance. *Journal of Accounting and Economics*, Vol: 32, 237–333.

Çukurçayır, M.A. (2002). Siyasal katılma ve yerel demokrasi. Konya: Çizgi Yayınevi.

Demir, B. (2005). Üniversitede kazanılan iletişim becerilerinin muhasebe mesleğindeki önemi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*, Sayı: 27, 117-124.

Gümüş, M. (1995). Yönetimde Başarı İçin Altın Kurallar. İstanbul: Alfa Yayınları.

Howe, S. (1993). *Corporate Strategy*. Hongkong: The Mcmillan Pres.

Kısakürek, M.M ve Pekcan, A. (2005). Muhasebenin ürettiği bilgiye farklı açılardan bakışlar. *C.Ü. ktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 107–125.

Koçel, T. (2003) işletme yöneticiliği. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.S.

Mugan S., C. ve Akman, N.(2000). Bilgi sistemleri, teknoloji ve muhasebe uygulamalarına ve eğitimine etkileri. XIX. Türkiye Muhasebe Eğitim Sempozyumu, Antalya.

Özkol, A.E., Çelik, M ve Gönen, S. (2005) Kurumsal sosyal sorumluluk kavramı ve muhasebenin sosyal sorumluluğu. *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*, Sayı: 27, 134-145.

Özdemirci, F. ve Cengiz, A.(2007). Kurumsal bilgi kaynakları ve bilgi yönetimi, institutional knowledge sources and knowledge management. *Türk Kütüphaneciliği*, 21:2,164-185.

Pamuk, G., Erkut, H. ve Ülegin, F. (1997). *Stratejik Yönetim Ve Senaryo Tekniği*. İstanbul: İrfan Yayıncılık.

Welford, R., A. Gouldson, *Environmental Management and Business Strategy*, London: Pitman Publishing, 1993.

Sürmeli, Fevzi ve Diğerleri. (2001). *Muhasebe bilgi sistemi*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları No:532.

Shelton, R.J. (1998). The importance of governance in the modern economy. *New Corporate Governance for the Global Company International Conference*.

Tortop N., İsbir E., G. Aykaç B. Tosun, Kemal. (1993). *İşletme Yönetimi*. (1. Cilt) İstanbul: Fakülteler Matbaası.

<http://notoku.com/yonetim-kavraminin-gelisimi/#ixzz2OjqrBCXk>